

elszigetelt gettóba. Sem ok, sem mozgás, sem kiút. Ami történés van, csak látszat. Peltz időtlennek és történelem nélkülinek rajzolja a bucuristii gettót. A zsidó kispolgári nyomort meg lehet ismerni könyvéből, de a társadalmi valóságot nem.

Az ismertetett regények az új társadalmi irányzat reprezentatív művei. Munteanu, I. Teodoreanu, Margareta Moldovan, vagy C. Petrescu, Cocea és Peltz újabb írásaival helyszüke miatt nem foglalkozhatunk. Cocea *Pentr'un petec de negreată* (Egy fekete folt miatt) c. regényéről csupán annyit említsünk meg, hogy siker dolgában messze a Szolgafi mögött maradt, Peltz *Foc în Hanul cu Tei* (Tűz a hársakhoz címzett fogadóban) c. regényéről pedig azt, hogyha cselekménye az előbb ismertetett regényéhez képest meg is élénkül, a környezet és a meglátás ugyanaz a kispolgári, mint az előbbiben. Különben érvényes ez az összes mai román társadalmi regényekre. Az új irányzat magán viseli írói társadalmi helyzetének bélyegét. Minden rutin, írói készség és emberi érzés ellenére kispolgári és középosztálybeli intellektuel-írók írásai ezek, akik ugyan már felismerték helyzetük tarthatatlanságát, de az egész és az összes értelmek átfogására még nem értek meg. Egész osztályrétegek idegenek előttük. A román parasztság és munkásság életét, helyzetét egyikük sem írja. Nincs az új román társadalmi regények közt — egyetlen romantikus, primitív intellektuelírás kivételével — egy ténylegesen munkás- vagy paraszt-tárgyu sem s ez azt jelenti, hogy a történések szemügyrevételében mindegyiknél hiányzik a helyes társadalmi logikához egy láncszem.

Viszont a mai román irodalom teljességében ezek a regények mégis különleges helyet foglalnak el, ami a társadalmi regény mivoltukat illeti. Ne feledjük el, hogy a hivatalos irodalom mereven visszautasítja az irodalmi haladásnak ezt az irányzatát; látja hogy a tömegek új ideológia utáni vágyának jelentkezése ez irodalmi síkon.

Bálint István

* Megjelent magyarul is a Pharos könyvkiadó kiadásában, Kolozsvárt.

EGY ANGOL TANÍTÓ MITHOLÓGIÁJA.* J. C. Powys, Wolf Solent című regénye egyike az utóbbi évek legmegdöbbentőbb és leggroteszkebb irodalmi revelációinak. A regénynek voltaképp' csak egyetlen hőse van: Wolf Solent. Szerepelnek benne más emberek is, de csak annyiban élnek, járnak, csálnak vagy ölnek, amennyiben Solent észreveszi őket. Powys, az író köyvtáros és tanító volt. Wolf Solent is tanító és köyvtáros. Nyilvánvalóan önrégényről van szó. Másképp el se képzelhető a szolipszizmusnak az a mértéke, amely a műben kifejeződik. A cselekmény tulajdonképpen nem fontos. Wolf Solent vidékre megy, hogy egy perverz öreg márkinak pornográfikus helyi történelme megszerkesztésében segítkezzen. Közben állást kap a szomszéd kisváros iskolájában, elvesz egy lányt feleségül, aki szépen tud fütyülni, beleszeret egy másik lányba, kielégítetlen felesége megcsalja és életilluziója szétfoszlik. 1100 oldal. De nem a cselekmény fontos, hanem az impressziók. Wolf Solentet állandóan impressziók érik. Érzi, hogy a felesége megcsalja, hazasiét, de nem nyit be azonnal az ajtón. Előbb impressziók érik: egy levélke furcsa görbülése, tehéntrágya szaga vagy disznórőfögés. A benyomás azonban nem elég: előbb fel is kell dolgozni és el kell raktározni. Aztán nyit be.

Joyce az Ulyssesben egy normális, szürke ember Odysseiáját rajzolja meg, nem kevésbé terjedelmesen és talán nem is kevésbé unalmasan. De Powys nem normális szürke embert rajzol. Hanem egy bizarr szörnyetget, akinek mániája, hogy impresszióit állandóan definiálja. Mindennek, ami történik, csak az a célja, hogy szellemében megrögzítse" — mondja

neki Christie, második számú szerelme. „Minden, amit kívánok: bizonyos érzések“ — mondja ő maga. Joyce, és általában minden író definiálja alakjának életét és benyomásait is. De Powys alakja önmagát definiálja állandóan — s ez a „kis különbség“ szinte elviselhetetlenné teszi róla való benyomásunkat. Wolf Solent az egyoldaluságnak eddig még ismeretlen válfaja. Ember, akinek életcélja, hogy bármit, de szemléljen és meghatározzon. Nem az örvendező szemlélet ez. A szemlélet, mint kategórikus imperatívusz. „Nem vagyok én ijesztő, rettenetes módon embertelen?“ — kérdezi magától. „Az emberi lényekkel szemben érzett vonzalmam kevésbé fontos, mint a levelek árnyéka és a vizek folyása...“ (I. 78.) A kérdés azonban szónoki kérdés. Wolf Solentnek az a véleménye, hogy ő nem embertelen, vagy ha embertelen, akkor az sem baj. Wolf Solent az az ember, aki átalakult saját magának és a külvilágnak lassított filmfelvevőgépévé. A könyvben tulajdonképpen nem is ő a főszereplő, hanem a benyomások, a természet. De milyen visszataszító ez az önmagáért való természet, amely nem az emberi szenvedélyekhez statisztál! Nem a természet a kulissza Wolf Solent életének színjátékához, hanem Solent a kulisszája a természetnek. Mi haszna, ha a könyv tele van új korrespondenciák és metaforák felfedezésével? „Gerda pillantása a fehér orgonaág hirtelen rezzenésére emlékeztetette, amely nehéz az esőtől és édességtől.“ Minden egyoldaluságnak megvannak a maga előnyei. Aki egész életét a falevelek görbüléseinek tanulmányozására szenteli, valószínűleg nagyon sokat ért majd tárgyához. De egy élet és a falevelek görbülése?

Wolf Solentnek, e lassított filmfelvevőgépnek filozófiája is van, amit ő maga mitológiának nevez. Ez a filozófikus mitológia voltaképpen babona. Solent felidéz magában „egy tudatalatti magnetikus erőt“, amellyel titokzatos módon befolyást gyakorolhat mások életére. Ezt a magnetikus erőt egyébként nagyon ritkán használja. A mitológiát „az a képzet kíséri, hogy a jó és rossz harcában vesz részt.“ Ez a tudat „ugyanolyan izgató volt, mint egy titkos bűn“ (19. o.) és „nem vezetett tevékenységhez.“ A vonatban összeszorítja öklét, majd kinyitja — ez a magnetikus erő felidézésének kísérőjelensége — és ezt morogja: „Egy lányt, akihez kedves lehetnék...“ Wolf Solent harmincéves, de még nem jutott túl a pubertás időszakán. A regénynek promiszkuítív, füledt erotikus atmoszférája van. A magnetikus erő, amelyről beszél, a saját erotikus feszültsége csupán, a szerelmi kalandok, amelyeken átesik, egy ügyetlen, félszeg kamasz bájját egyesítik egy pietista lélek medveszerűségével.

Valóban: a pietizmus az a skatulya, amelyben leginkább elfér Wolf Solent termete. Az érzéstultengés maximuma a racionalizmus maximumával: ez a pietizmusok lényege. A pietista „odaadja magát egy érzésnek“ (L. 127) és „megengedi képzeletének, hogy Gerda Torp kedvességéről álmodozzék.“ (110.) A pietista kéjesen megremeg egy pornográf képeskönyv olvasása közben és képtelen letenni. A pietista elsopánkodik azon: „Mi lenne a gyertya fényénél olvasó asszonyokból, mi lenne saját titkos életilluziójából, abban a világban, amelyben ivlámpák világítanak a cementezett uccákon.“ Technikájában tanult Joycetól, Lawrence hatása pedig polémizmusában nyilvánul meg. Vonatra ül és elátkozza a civilizációt. „A gépek kiölik a legértékesebbet az emberből.“ A III. kötetnek egy jellemző epizódjában Solent Christivel beszélget a kapuban, mikor repülőgépzugást hall a fejük fölött. Elváltozik az arca. „Az ördög vigye a gépeket“ — morogja keserűen. „Sohasem tér vissza a régi világ.“ (229.) Lawrence nem szereti a gépeket, mert fél az emberi élet elgépiesedésétől. De Powys gépirtózata más: valami vénasszonyos siránkozás, babonás félelem és nevetséges ördögösség van benne. Hiszen vannak pontok, amelyekben egy műveletlen rézbőrű is egyetért egy kulturált

barbaristával. De az ut, amelyen egy-véleményükhöz értek, különböző.

A regény végén Wolf Solent „ismeretlen okokból“, amelyek nyilván nem fértek el a könyvben, elveszti mithológiáját és egy bizonyos vegetatív animalizmushoz, növény-állatisághoz érkezik meg, miközben felesége másodizben megcsalja. Sajnálatos, hogy Powysnak nincs szatirikus vénája. Ha ezt a regényt nevetségesen írta volna meg, komoly mű lett volna belőle. De Powys komolyan írta meg regényét.

Fülöp Ernő

* I. C. P o w y s: Wolf Solent. Zsolnay kiadás, Leipzig. 3 kötet.

A NÉMET PARASZTSÁG REGÉNYE. Mi, akik gyermekcipőkben járva nem találkozhattunk az 1918-at követő borzalmakkal mégis egészen rendkívüli fájdalommal vettük ki részünket a leveretés fájdalmából. Mélyremarkolóbban irodalomban ezt az érzést alig hozhatta hozzánk valaki közelebb, mint Toller az *Egy ifjuság Németországban* című könyvében. A levert Münchenbe bevonuló kemény paraszt-csapatok parasztjaiban a könyörtelenség s az emberi komizság gigászi eszközei öltének testet. Ezek azok a parasztok, akik a XVI. században homályos vagyonszázad mulva birtoklási vágyuk kielégítésével a kapitalizmus kihuzza mérgefogaikat, de saját mérgei beoltásával saját magához is hasonlóvá tette őket.

Micsoda méreg ez! Csak ki kell kaparnunk szemeinkből a narodnikiek, a romantikus parasztimádók és falurajongók látást megakasztó pókhálóját és a tiszta szem borzalmakat lát. Gonosz konokság, a tulajdonért folyó véres küzdelem lefelé és fölfelé. Hol itt a jóság, az idillek friss szaga s a derűt serkentő életkedv. Csak egy van: a birtoklási vágy hajszája a magántulajdonnal kialakult törvények labirintusában. A három holdas és a százholdas paraszt egy anyag: holdjának tíz és százszoros gyarapodására vágyik, s három meg száz holdjából egy hajszálat sem enged. S amikor a holdak és a marhák számának veszélyeztetéséről hall, puskát, botot ragad és München ellen vonul, ellenei lebunkózására. Nyomorult három holdját és a junkerek tizezer holdjaihoz képest nyomorult száz holdját vonult megvédeni München ellen a paraszt és kit védett meg? — Kruppot Thyssent, Hugenberget, a junkereket, Hindenburgot és végül — Hitlert.

Vajjon megváltozott a következő „béke-években“ a paraszt sorsa? Tényleg megvédte magát és földjét? Pozitív választ erre a kérdésre a német parasztság nem adhat. A fiuk is csak azt tapasztalták, amit elötük az apák: hogy munkájuk, vagyonuk csak azért áll talpaik alatt, hogy azokból a különböző törvények csövein s a rendeletek hajszálerein keresztül verejtéküket azok szívják el, akik a sorsukat intézik. A bál változatlanul áll tovább: a paragrafusok, a rendeletek, a törvények útvesztőiben a német állam és a német finánc-tőke ellen, mely egyre mélyebben meríti szivóit a német parasztságba. Ezt a kegyetlen harcot, a harcot, amely komizságra és gyalázatosságra kényszeríti a földtulajdonost, írja meg *Oskar Maria Graf*, bajor parasztivadék az amszterdami *Querido Verlag* kiadásában megjelent regényében. (*Der Harte Handel*.)

A regény hőse Joseph Amreiner, a gyujtó, gyilkosságig komizs, fufangos bajor paraszt, aki lebecsüli a törvényt, mely tulajdonát kérdésessé teszi szövevényeivel. A parasztnak nagy ellenfele a biztosító társaság, amely Amreinert öröklendő anyai vagyona felgyujtása miatt 3 évi börtönre juttatja. Amreiner meglegedetten veszi tudomásul a három évet, mert az új gazdaság, amit a már kifizetett kártérítésből épített fel,